

Article citation info:

Uchroński, P. Courses in the field of civil aviation security. *Scientific Journal of Silesian University of Technology. Series Transport*. 2016, **90**, 173-184. ISSN: 0209-3324. DOI: 10.20858/sjsutst.2016.90.15.

Piotr UCHROŃSKI¹

COURSES IN THE FIELD OF CIVIL AVIATION SECURITY

Summary. Polish accession to the EU and which consequently adapt Polish law to EU standards drew attention to the aviation community on the need for training and improvement of the quality of work people employed at the airport. Similarly, the subject was developed in the protection of civil aviation. Here, however, the direct stimulus for the formation of all kinds of regulations were the events in the USA 11.09.2001 r. It was then that apart from the obvious need to introduce more restrictive rules related to the security control of passengers and their luggage, it was also noted for staff training, their skills, threat detection and appropriate response to all types of custom passenger behavior. Then also placed special emphasis on quality control work, which is reflected in even the National Training Programme and the National Quality Control Programme, which are designed, on the one hand, professional prepare of the screeners for the implementation of the their statutory tasks, on the other hand, has created a tool to supervise the quality of the work done by this group of workers. Awareness of the human factor as an element that could significantly affect the level of airport security makes this factor is particularly treated in the protection of civil aviation. The consequences of human error, resulting from an act of conscious or unintentional, may in fact be catastrophic for the airport, the carrier and passengers.

Keywords: training, airport, quality, security

¹ Upper Sielsian Aviation Group, Korfantego 38 Street, 40-161 Katowice, Poland, KTW Airport Katowice, Poland. E-mail: puchronski@gtl.com.pl.

SZKOLENIA W ZAKRESIE OCHRONY LOTNICTWA CYWILNEGO

Streszczenie. Przystąpienie Polski do UE i co za tym idzie dostosowanie polskiego prawa do standardów unijnych zwróciło uwagę środowiska lotniczego na konieczność szkolenia i doskonalenia jakości pracy zatrudnionych na lotnisku osób. Podobnie temat kształtował się *stricte* w ochronie lotnictwa cywilnego. Tutaj jednak bezpośrednim bodźcem dla powstawania wszelkiego rodzaju regulacji prawnych były wydarzenia w USA 11.09.2001 r. Wtedy też, oprócz oczywistej potrzeby wprowadzenia bardziej restrykcyjnych zasad związanych z kontrolą bezpieczeństwa pasażerów i ich bagażu, zwrócono również uwagę na szkolenie personelu w zakresie umiejętności wykrywania zagrożeń oraz odpowiedniego reagowania na wszelkiego typu niestandardowe zachowania pasażerów. Położono wówczas również szczególny nacisk na kontrolę jakości pracy, czego wyrazem są chociażby Krajowy Program Szkoleń i Krajowy Program Kontroli Jakości, które mają za zadanie z jednej strony profesjonalne przygotowanie OKB do realizacji ustawowych zadań, z drugiej stworzone zostało narzędzie do nadzoru nad jakością pracy wykonywanej przez tę grupę pracowników. Świadomość czynnika ludzkiego, jako elementu, który może istotnie wpłynąć na poziom bezpieczeństwa lotniska powoduje, że jest on szczególnie traktowany w ochronie lotnictwa cywilnego. Konsekwencje błędu człowieka, wynikającego z działania świadomego lub nieumyślnego, mogą bowiem mieć katastrofalne skutki dla lotniska, przewoźnika i pasażerów.

Słowa kluczowe: szkolenia, lotnisko, jakość, ochrona lotnictwa cywilnego

1. WSTĘP

Jednym z istotnych elementów, z punktu widzenia zapewnienia skuteczności systemu ochrony lotnictwa cywilnego, są szkolenia zwiększające świadomość personelu w zakresie ochrony lotniska oraz dostarczające niezbędnej wiedzy operatorom kontroli bezpieczeństwa i osobom stosującym środki ochrony w zakresie sposobu realizacji nałożonych przez ustawodawcę zadań.

Oczywiście, aby szkolenia przynosiły oczekiwany efekt, muszą być cyklicznie odnawiane z uwzględnieniem zmian wynikających np.: z nowelizacji aktów prawnych, rozwiązań infrastrukturalnych. Każdorazowa zmiana stanu faktycznego lub prawnego na lotnisku powinna się wiązać z obowiązkiem odpowiedniego przeszkolenia pracowników.

Dla zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa są więc niezbędne szkolenia, przypominające kompleksową wiedzę na temat. ochrony lotnictwa cywilnego i obejmujące swoim zakresem zarówno podstawowe informacje, dotyczące ochrony lotniska, jak i szczegółowe procedury wykorzystywane w codziennej pracy.

Temat ten możemy więc podzielić na dwa zagadnienia: szkolenia obowiązkowe, wynikające z przepisów prawnych dotyczących ochrony lotnictwa cywilnego oraz szkolenia wynikające z bieżących potrzeb w celu zapewnienia odpowiedniego standardu bezpieczeństwa.

Szkolenia obowiązkowe wynikają bezpośrednio z normujących ten obowiązek aktów prawnych, do których należą:

1. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 września 2013 r. w sprawie Krajowego Programu Szkolenia w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego.
2. Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 185/2010 z dnia 4 marca 2010 r. ustanawiające szczegółowe środki w celu wprowadzenia w życie wspólnych podstawowych norm ochrony lotnictwa cywilnego.

2. SZKOLENIA W ZAKRESIE OCHRONY

W tym miejscu należy wskazać na rozdział 11. ww. Rozporządzenia 185/2010, który zawiera szczegółową informację na temat wszystkich szkoleń, jakie poszczególne osoby, w zależności od wykonywanych obowiązków, są zobowiązane pozytywnie ukończyć.

Katalog szkoleń otwiera szkolenie podstawowe dedykowane dla osób, które wykonują zadania związane z kontrolą bezpieczeństwa lub nadzorują te zadania. Osoby te otrzymują specjalistyczną wiedzę w zakresie:

- a) znajomości poprzednich aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) znajomości ram prawnych w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- c) znajomości celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i zakresu odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- d) znajomości procedur kontroli dostępu,
- e) znajomości systemów kart identyfikacyjnych używanych w porcie lotniczym,
- f) znajomości procedur zatrzymywania osób i okoliczności, w których należy zatrzymać osoby lub je zgłaszać,
- g) znajomości procedur zgłaszania,
- h) umiejętności rozpoznawania przedmiotów zabronionych,
- i) umiejętności odpowiedniego reagowania na zdarzenia związane z ochroną,
- j) znajomości wpływu zachowania i reakcji ludzi na poziom ochrony,
- k) zdolności jasnego i pewnego wypowiedzenia się.

Kolejnym szkoleniem jest specjalistyczne szkolenia zawodowe osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony, w skład którego wchodzi również specjalistyczne szkolenie zawodowe osób przeprowadzających kontrolę bezpieczeństwa: osób, bagażu kabinowego, przewożonych przedmiotów i bagażu rejestrowanego. Szkolenie to dedykowane dla operatorów kontroli bezpieczeństwa, daje tym pracownikom następujące kwalifikacje:

- a) rozumienie konfiguracji punktu kontroli bezpieczeństwa i procesu kontroli bezpieczeństwa,
- b) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- c) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- d) znajomość możliwości i ograniczeń stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa,
- e) znajomość procedur stosowanych w sytuacjach kryzysowych oraz jeżeli wymagają tego wyznaczone osobom zadania:

- f) umiejętności interpersonalne, w szczególności sposoby postępowania w przypadku różnic kulturowych i pasażerów potencjalnie uciążliwych,
- g) znajomość technik przeszukania ręcznego,
- h) umiejętność przeprowadzania przeszukania ręcznego w stopniu wystarczającym, by (jeśli to możliwe) zapewnić wykrycie ukrytych przedmiotów zabronionych,
- i) znajomość zwolnień z kontroli bezpieczeństwa i specjalnych procedur ochrony,
- j) umiejętność korzystania ze sprzętu służącego do ochrony,
- k) umiejętność poprawnej interpretacji obrazów wyświetlanych przez sprzęt służący do ochrony,
- l) znajomość wymogów dotyczących zabezpieczenia bagażu rejestrowanego.

W zależności od wykonywanych zadań pracownicy ochrony otrzymują również szkolenie w zakresie przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa ładunku i poczty. Szkolenie to ma na celu zdobycie następujących kwalifikacji:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony w łańcuchu dostaw,
- d) umiejętność rozpoznawania przedmiotów zabronionych,
- e) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- f) znajomość możliwości i ograniczeń stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa,
- g) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- h) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych,
- i) znajomość wymogów dotyczących zabezpieczenia ładunku i poczty, oraz jeżeli wymagają tego wyznaczone osobom zadania:
- j) znajomość wymogów dotyczących kontroli bezpieczeństwa ładunku i poczty, w tym zwolnień i specjalnych procedur ochrony,
- k) znajomość odpowiednich metod kontroli bezpieczeństwa różnych rodzajów ładunku i poczty,
- l) znajomość technik przeszukania ręcznego,
- m) umiejętność prowadzenia przeszukania ręcznego w stopniu wystarczającym, by (jeśli to możliwe) zapewnić wykrycie ukrytych przedmiotów zabronionych,
- n) umiejętność korzystania ze sprzętu służącego do ochrony,
- o) umiejętność poprawnej interpretacji obrazów wyświetlanych przez sprzęt służący do ochrony,
- p) znajomość wymogów przewozowych.

Dla innej kategorii operatorów kontroli bezpieczeństwa przewidziane jest szkolenie dające wiedzę w zakresie przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa poczty i materiałów przewoźnika lotniczego, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego. Obejmuje ono z kolei następujące informacje:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,

- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony w łańcuchu dostaw,
- d) umiejętność rozpoznawania przedmiotów zabronionych,
- e) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- f) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- g) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych,
- h) znajomość możliwości i ograniczeń stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa, oraz jeżeli wymagają tego wyznaczone osobom zadania:
- i) znajomość technik przeszukania ręcznego,
- j) umiejętność przeprowadzania przeszukania ręcznego w stopniu wystarczającym, by (jeżeli to możliwe) zapewnić wykrywanie ukrytych przedmiotów zabronionych,
- k) umiejętność korzystania ze sprzętu służącego do ochrony,
- l) umiejętność poprawnej interpretacji obrazów wyświetlanych przez sprzęt służący do ochrony,
- m) znajomość wymogów przewozowych.

Pracownicy ochrony, którzy specjalizować się będą w badaniu pojazdów, aby mogli to robić w sposób skuteczny, muszą posiadać następujące kwalifikacje, wynikające ze specjalistycznego szkolenia, które zawiera:

- a) znajomość wymogów prawnych dotyczących badania pojazdów, w tym zwolnień i specjalnych procedur ochrony,
- b) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- c) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- d) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych,
- e) znajomość technik kontroli pojazdów,
- f) umiejętność wykonywania badań pojazdów zapewniająca dostateczny poziom bezpieczeństwa, jeżeli chodzi o wykrywanie ukrytych przedmiotów zabronionych.

Dla pracowników ochrony przewidziane jest także specjalistyczne szkolenie osób, umożliwiające zdobycie odpowiednich kwalifikacji w zakresie wykonywania zadań związanych z kontrolą dostępu w porcie lotniczym oraz nadzorem i patrolowaniem. Program takiego szkolenia zawiera następującą wiedzę:

- a) znajomość wymogów prawnych dotyczących kontroli dostępu, w tym zwolnień i specjalnych procedur ochrony,
- b) znajomość systemów kontroli dostępu stosowanych w porcie lotniczym,
- c) znajomość zezwoleń, w tym kart identyfikacyjnych i przepustek samochodowych zapewniających dostęp do stref operacyjnych lotniska i umiejętność rozpoznawania tych zezwoleń,
- d) znajomość procedur patrolowania i zatrzymywania osób oraz okoliczności, w których należy zatrzymać osoby lub je zgłaszać,
- e) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- f) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych,

- g) umiejętności interpersonalne, w szczególności sposoby postępowania w przypadku różnic kulturowych i pasażerów potencjalnie uciążliwych.

Zupełnie innego rodzaju szkoleniem jest szkolenie osób przeszukujących statki powietrzne pod kątem ochrony. Szkolenie to w głównej mierze przewidziane jest dla przewoźników i po części agentów handlingowych (jako przedstawicieli przewoźników), którzy odpowiedzialni są za ochronę statku powietrznego. Przewoźnik nie może wykonywać tych zadań bez specjalistycznego szkolenia, które dostarcza mu niezbędnej wiedzy w temacie:

- a) znajomości ram prawnych w zakresie przeszukania statków powietrznych pod kątem ochrony,
- b) znajomości konfiguracji rodzaju (rodzajów) statków powietrznych, które osoba ma przeszukiwać pod kątem ochrony,
- c) umiejętności rozpoznawania przedmiotów zabronionych,
- d) umiejętności odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- e) znajomości sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- f) umiejętności przeszukiwania statków powietrznych pod kątem ochrony w stopniu wystarczającym, by, jeśli to możliwe, zapewnić wykrywanie ukrytych zabronionych przedmiotów.

Podobnie szkolenie osób zajmujących się ochroną statków powietrznych, która to może być realizowana bezpośrednio przez przewoźnika i zlecona innemu, uprawnionemu podmiotowi do realizacji tego zadania na jego rzecz. Wówczas wiedza otrzymana podczas szkolenia sprawia, że może on w sposób świadomy reagować na wszelkie oznaki naruszenia bezpieczeństwa statku powietrznego. W skład tego szkolenia wchodzi następujące tematy:

- a) znajomość sposobów ochrony statku powietrznego i zapobiegania nieupoważnionemu dostępowi do niego,
- b) znajomość procedur plombowania statku powietrznego, jeżeli ma zastosowanie do osoby podlegającej szkoleniu,
- c) znajomość systemów kart identyfikacyjnych używanych w porcie lotniczym,
- d) znajomość procedur zatrzymywania osób i okoliczności, w których należy zatrzymywać osoby lub je zgłaszać,
- e) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych.

Z punktu widzenia ochrony lotniska bardzo ważne jest szkolenie dedykowane osobom realizującym procedurę łączenia bagażu rejestrowanego z pasażerem, a więc przede wszystkim przewoźnikom lub działającym w ich imieniu agentom handlingowym. Przypisanie bagażu do pasażera jest niezwykle istotną czynnością, eliminującą ryzyko przedostania się na pokład statku powietrznego bagażu bez właściciela. Świadomość zagrożenia płynącego z takiej możliwości pozwala na właściwą reakcję odpowiednio wyszkolonej kadry, mającej następującą wiedzę:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,

- d) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- e) znajomość procedur reagowania w sytuacjach awaryjnych,
- f) znajomość wymogów i technik związanych z procedurą łączenia bagażu rejestrowanego z pasażerem,
- g) znajomość wymogów ochrony materiałów przewoźnika lotniczego stosowanych do przetwarzania informacji o pasażerach i bagażu.

Kolejną kategorią pracowników, którzy chociaż nie wykonują zadań związanych z kontrolą bezpieczeństwa, to jednak stosują (zgodnie z nałożonym ustawowo obowiązkiem) określone zadania mające wpływ na poziom bezpieczeństwa lotniska, są pracownicy firm spedycyjnych, którzy zaangażowani są w transport lotniczy typu cargo. Dla nich przewidziane jest szkolenie w zakresie ochrony w odniesieniu do ładunku i poczty, podczas którego zdobywają następujące kwalifikacje:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony w łańcuchu dostaw,
- d) znajomość procedur zatrzymywania osób i okoliczności, w których należy zatrzymywać osoby lub je zgłaszać,
- e) znajomość procedur zgłaszania,
- f) umiejętność rozpoznawania przedmiotów zabronionych,
- g) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- h) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,
- i) znajomość wymogów dotyczących zabezpieczenia ładunku i poczty,
- j) znajomość wymogów przewozowych, w stosownych przypadkach.

Podobnie jak wyżej kształtuje się obowiązek nałożony w stosunku do tzw. znanych dostawców zaopatrzenia portu lotniczego, znanych dostawców zaopatrzenia pokładowego oraz zarejestrowanych dostawców zaopatrzenia pokładowego i przewoźników, realizujących określone zadania, niezwiązane z kontrolą bezpieczeństwa. Osoby w ww. podmiotach stosujące środki kontroli w zakresie ochrony poczty i materiałów przewoźnika lotniczego, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego inne niż kontrola bezpieczeństwa przechodzą specjalistyczne szkolenie, które ma na celu zdobycie następujących kwalifikacji:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń;
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- d) znajomość procedur zatrzymywania osób i okoliczności, w których należy zatrzymywać osoby lub je zgłaszać,
- e) znajomość procedur zgłaszania,
- f) umiejętność rozpoznawania przedmiotów zabronionych;
- g) umiejętność odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- h) znajomość sposobów ukrywania przedmiotów zabronionych,

- i) znajomość wymogów dotyczących zabezpieczenia poczty i materiałów przewoźnika lotniczego, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego, w stosownych przypadkach,
- j) znajomość wymogów przewozowych, w stosownych przypadkach.

Obowiązkiem każdego podmiotu wykonującego lotniczą działalność gospodarczą jest m.in. zapewnienie odpowiednio skutecznego nadzoru nad realizowanymi przez pracowników zadaniami w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego. Rozporządzenie 185/2010 przewiduje, że takie osoby, które bezpośrednio nadzorują (przełożony) inne osoby i stosują środki kontroli w zakresie ochrony również powinny mieć określone kwalifikacje, pozwalające im na właściwe zarządzanie bezpieczeństwem w ochronie. Specjalistyczne szkolenie dedykowane tym osobom ma na celu zdobycie następujących kwalifikacji:

- a) znajomości odpowiednich wymogów prawnych i sposobów ich spełniania,
- b) znajomości zadań w zakresie nadzoru,
- c) znajomości wewnętrznej kontroli jakości,
- d) umiejętności odpowiedniego reagowania na przypadki wykrycia przedmiotów zabronionych,
- e) znajomości procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych,
- f) umiejętności zapewniania doradztwa i szkolenia w trakcie pracy oraz motywowania innych pracowników

oraz jeżeli wymagają tego wyznaczone osobom zadania:

- g) znajomości sposobów zarządzania konfliktami,
- h) znajomości możliwości i ograniczeń stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa.

Bardziej zaawansowanym tematycznie szkoleniem jest specjalistyczne szkolenie przeznaczone dla osób, które na szczeblu krajowym lub lokalnym ponoszą ogólną odpowiedzialność za zapewnienie, by program ochrony i jego wdrożenie były zgodne ze wszystkimi przepisami prawa (kierowników ds. ochrony).

Głównym celem tego specjalistycznego szkolenia jest zdobycie przez ww. osoby szerokiej wiedzy w zakresie funkcjonowania całego systemu ochrony lotnictwa cywilnego, a w konsekwencji zapewnienie dzięki temu jak najwyższego poziomu realizowanych przez służby ochrony oraz pracowników wykonujących zadania w zakresie ochrony zadań.

Szkolenie kierowników ds. ochrony umożliwia zdobycie następujących kwalifikacji:

- a) znajomość odpowiednich wymogów prawnych i sposobów ich spełniania;
- b) znajomość wewnętrznej, krajowej, wspólnotowej i międzynarodowej kontroli jakości;
- c) umiejętność motywowania innych,
- d) znajomość możliwości i ograniczeń stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa.

Najbardziej popularnym i tym samym powszechnie znanym w lotnictwie szkoleniem jest tzw. szkolenie osób innych niż pasażerowie, które wymagają dostępu bez eskorty do stref zastrzeżonych lotniska. Każda osoba ubiegająca się o przepustkę osobową musi spełnić wiele wymogów, do których m.in. należy obowiązek poddania się szkoleniu świadomości ochrony. Jak sama nazwa sugeruje, ma ono na celu uświadomienie osobom samodzielnie poruszającym się po terenie lotniska podstawowych zasad wpływających na ochronę danego lotniska.

Pracownik zanim otrzyma przepustkę osobową zapoznaje się z następującymi zagadnieniami, co do których wymaga się wykazania od szkolonej osoby dokładnego zrozumienia wszystkich tematów:

- a) znajomości wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomości odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomości celów i organizacji ochrony lotnictwa, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- d) rozumienia konfiguracji punktu kontroli bezpieczeństwa i procesu kontroli bezpieczeństwa,
- e) świadomości kontroli dostępu i odpowiednich procedur kontroli bezpieczeństwa,
- f) znajomości kart identyfikacyjnych portu lotniczego stosowanych w porcie lotniczym,
- g) znajomości procedur zgłaszania,
- h) umiejętności odpowiedniego reagowania na incydenty związane z ochroną.

Kolejnym szkoleniem mającym na celu zwiększenie świadomości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego jest szkolenie osób wymagających ogólnej świadomości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego. Dedykowane ono jest dla grupy osób, którzy nie ubiegają się o możliwość poruszania się po terenie lotniska bez eskorty, a które jednak stosują określone środki ochrony. Szkolenie to zawiera następujące zagadnienia:

- a) znajomość wcześniejszych aktów bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktów terrorystycznych i bieżących zagrożeń,
- b) świadomość odpowiednich wymogów prawnych,
- c) znajomość celów i organizacji ochrony lotnictwa w środowisku pracy, w tym obowiązków i odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- d) znajomość procedur zgłaszania,
- e) umiejętność odpowiedniego reagowania na incydenty związane z ochroną.

W tym miejscu należy również zaznaczyć, że wszystkie ww. szkolenia wymagają dla swej ważności zatwierdzonego przez Urząd Lotnictwa Cywilnego programu szkolenia, który to powinien być na bieżąco aktualizowany i dopasowany do dość dynamicznie zmieniających się aktów prawnych. Szkolenia te prowadzić może wyłącznie instruktor, którego kwalifikacje ocenia i zatwierdza Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Kwalifikacje jakie musi spełnić instruktor szkoleniowy określone są we wspomnianym wyżej Krajowym Programie Szkolenia, gdzie czytamy:

Osoba ubiegająca się o uzyskanie uprawnień instruktora powinna spełnić następujące wymagania:

- 1) pozytywnie przejść sprawdzenie przeszłości obejmujące:
 - a) ustalenie tożsamości osoby na podstawie dokumentu potwierdzającego tożsamość,
 - b) uzyskanie informacji z rejestrów karnych ze wszystkich państw pobytu, w rozumieniu pkt 11.0.3 załącznika do rozporządzenia 185/2010, z co najmniej 5 poprzedzających lat albo uzyskanie informacji o braku negatywnych przesłanek na podstawie art. 188a ust. 4 ustawy,
 - c) uzyskanie informacji o zatrudnieniu i kształceniu oraz o wszystkich okresach przerw w zatrudnieniu i kształceniu z co najmniej 5 poprzedzających lat;

- 2) posiadać wiedzę i doświadczenie w zakresie funkcjonowania ochrony podmiotów prowadzących działalność lotniczą, uzyskane w wyniku co najmniej dwuletniego zatrudnienia na stanowisku związanym z ochroną lotnictwa cywilnego;
- 3) posiadać kwalifikacje w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego potwierdzone ukończeniem krajowego lub zagranicznego szkolenia instruktorów;
- 4) posiadać certyfikat operatora kontroli bezpieczeństwa – w przypadku prowadzenia szkoleń, o których mowa w pkt 11.2.3.1–11.2.3.3 załącznika do rozporządzenia 185/2010, dla kategorii osób określonych w § 13 ust. 1 pkt 1–3.

Jak wynika z ww. pkt. 3, Instruktor również zobowiązany jest do odbycia specjalistycznego szkolenia, uprawniającego go do wykonywania zadań. Jest to wymóg niezbędny do tego, aby mógł być on zatwierdzony formalnie jako osoba mająca odpowiednie kwalifikacje do przekazywania wiedzy podczas prowadzonych szkoleń. Szkolenie instruktorów odbywa się analogicznie do pozostałych szkoleń, na podstawie zatwierzonego przez ULC programu szkoleniowego. Podczas szkolenia instruktor otrzymuje wiedzę w następującym zakresie:

- 1) informacje o wcześniejszych aktach bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktach terrorystycznych i o bieżących zagrożeniach,
- 2) przepisy w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- 3) metody i środki stosowane w celu ochrony lotnictwa cywilnego przed aktami bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym,
- 4) cele i organizację ochrony lotnictwa cywilnego, w tym obowiązki i zakres odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- 5) możliwości i ograniczenia stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa,
- 6) podstawowe zasady dydaktyki, prawidłowości procesu uczenia się, nauczania i instruowania,
- 7) pomoce dydaktyczne i formy szkolenia,
- 8) metodologię przygotowania, organizacji i prowadzenia szkoleń w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- 9) przygotowanie materiałów i pomocy dydaktycznych,
- 10) metodologię oceny opanowania przekazanej podczas szkolenia wiedzy i umiejętności,
- 11) zasady opracowywania pytań i zadań do egzaminów końcowych,
- 12) kontrolę jakości procesów szkoleniowych.

Mówiąc o szkoleniach, nie sposób pominąć równie ważnego aspektu istotnie wpływającego na system ochrony lotnictwa cywilnego, jakim jest kontrola jakości wykonywana przez certyfikowanego przez ULC Wewnętrznego Audytora Kontroli Jakości.

Abstrahując od szczegółowych zadań nałożonych przez ustawodawcę na taką osobę, należy w tym miejscu wskazać na fakt, iż jednym z wymogów warunkujących możliwość wykonywania przez niego czynności kontrolnych jest specjalistyczna wiedza, uzyskana podczas szkolenia, którego program obejmuje następujące informacje:

- 1) informacje o wcześniejszych aktach bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym, aktach terrorystycznych i o bieżących zagrożeniach,
- 2) przepisy w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- 3) metody i środki stosowane w celu ochrony lotnictwa cywilnego przed aktami bezprawnej ingerencji w lotnictwie cywilnym,

- 4) cele i organizację ochrony lotnictwa cywilnego, w tym obowiązki i zakres odpowiedzialności osób stosujących środki kontroli w zakresie ochrony,
- 5) możliwości i ograniczenia stosowanego sprzętu służącego do ochrony lub stosowanych metod kontroli bezpieczeństwa,
- 6) podstawy prawne i organizację systemu kontroli jakości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego na poziomach krajowym, międzynarodowym i Unii Europejskiej,
- 7) obowiązki i uprawnienia audytorów kontroli jakości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- 8) metodologię dotyczącą planowania, prowadzenia i raportowania wykonywanych czynności kontroli jakości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego,
- 9) standardy dotyczące czynności audytorskich.

Oczywiście szkolenia te, aby przynosiły wymierny skutek w postaci zwiększenia poziomu ochrony lotnictwa cywilnego, muszą być cykliczne odnawiane. Właściwe zrozumienie przekazywanych przez instruktora informacji gwarantuje z kolei pisemny test końcowy, którego pozytywne ukończenie jest podstawą do wydania stosownego certyfikatu, uprawniającego do wykonywania określonych zadań w ochronie lotnictwa cywilnego. Ustawodawca przewidział więc dla poszczególnych szkoleń konkretne czasookresy ich ważności, których zestawienie przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Czasookresy ważności szkoleń

Szkolenia w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego	Częstotliwość
<i>Szkolenie podstawowe - szkolenie podstawowe osób wykonujących zadania wymienione w pkt 11.2.3.1, 11.2.3.4 i 11.2.3.5 oraz w pkt 11.2.4, 11.2.5 i 11.5</i>	5 lat
Osoby przeprowadzające kontrolę bezpieczeństwa osób, bagażu kabinowego, przewożonych przedmiotów i bagażu rejestrowanego	5 lat
Osoby przeprowadzające kontrolę bezpieczeństwa ładunku i poczty	5 lat
Osoby przeprowadzające kontrolę bezpieczeństwa poczty i materiałów przewoźnika lotniczego, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego	5 lat
Ponowna certyfikacja osób obsługujących urządzenia rtg lub sprzęt eds oraz osób weryfikujących i obsługujących urządzenia do prześwietlania osób	Co 3 lata
Osoby wykonujące badania pojazdów	Co 5 lat
Osoby przeprowadzające kontrolę dostępu w porcie lotniczym oraz nadzór i patrole	Co 5 lat
Osoby przeszukujące statki powietrzne pod kątem ochrony	Co 5 lat
Osoby zajmujące się ochroną statków powietrznych	Co 5 lat
Osoby realizujące procedurę łączenia bagażu rejestrowanego z pasażerem	Co 5 lat
Osoby stosujące środki kontroli w zakresie ochrony ładunku i poczty inne niż kontrola bezpieczeństwa lub mające dostęp do identyfikowalnego ładunku lotniczego, albo identyfikowalnej poczty lotniczej	Co 5 lat
Osoby stosujące środki kontroli w zakresie ochrony poczty i materiałów przewoźnika lotniczego, zaopatrzenia pokładowego i zaopatrzenia portu lotniczego inne niż kontrola bezpieczeństwa	Co 5 lat
Osoby bezpośrednio nadzorujące osoby stosujące środki kontroli w zakresie ochrony (przełożeni)	Co 5 lat
Osoby ponoszące na szczeblu krajowym lub lokalnym ogólną odpowiedzialność za zapewnienie, by program ochrony i jego wdrożenie były zgodne ze wszystkimi przepisami prawa (kierownicy ds. ochrony)	Co 5 lat
Osoby inne niż pasażerowie wymagające dostępu bez eskorty do stref	Co 3 lata

zastrzeżonych lotniska - szkolenie w zakresie świadomości ochrony lotnictwa cywilnego	
Szkolenie osób wymagających ogólnej świadomości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego	Co 3 lata
Szkolenie specjalistyczne instruktorów ochrony lotnictwa cywilnego	Co 3 lata
Szkolenie specjalistyczne audytorów krajowych i audytorów wewnętrznych kontroli jakości w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego	Co 3 lata

4. WNIOSKI

Reasumując powyższe możemy dojść do wniosku, że najważniejszym elementem w temacie zarządzania potencjałem ludzkim jest ciągłe i systematyczne doskonalenie umiejętności i pozyskiwanie niezbędnej wiedzy do wykonywania nałożonych zadań, związanych z ochroną lotnictwa cywilnego. Jednym z narzędzi służących do tego celu są szkolenia. Zaznaczyć tutaj jednakże należy, że spełnienie wymogów formalnych w przedmiotowym zakresie, nie gwarantuje osiągnięcia maksymalnej skuteczności w eliminowaniu zagrożenia bezpieczeństwa. Z praktycznego punktu widzenia znacznie efektywniejsze i skuteczniejsze są wewnętrzne, bieżące szkolenia, instruktaże pracowników oraz systematyczne rozmowy na tematy z zakresu realizowanych przez nich obowiązków. Ciągła weryfikacja fachowej wiedzy i znajomości procedur przez pracowników ochrony to klucz do osiągnięcia celu w omawianym obszarze.

References

1. *European Commission 2010. Commission Regulation (EU) No 185/2010 of 4 March 2010 laying down detailed measures for the implementation of the common basic standards on aviation security.* EU Official Journal, L55/1. Brussels.
2. *Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 20 września 2013 r. w sprawie Krajowego Programu Szkolenia w zakresie ochrony lotnictwa cywilnego.* [In Polish: *Regulation of the Minister of Transport, Construction and Maritime Economy of 20 September 2013 on the National Training Programme in the field of civil aviation security*].

Received 23.10.2015; accepted in revised form 30.12.2015

Scientific Journal of Silesian University of Technology. Series Transport is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License